

1.Код: ВВ.1.06

2.Назва: **ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

3.Тип (обов'язковий / вибірковий): вибірковий

4.Цикл (короткий, перший, другий / третій): перший цикл

5.Рік навчання, коли пропонується цей компонент: третій рік

6.Семестр/триместр, коли забезпечується компонент: 5 семестр

7.Кількість встановлених кредитів ЄКТС: 3

8.Прізвище лектора: доцент Кравченко А.В.

9.Результати навчання:

знання:

- категоріального апарату економічної теорії;
- змісту та особливостей найвідоміших економічних теорій;
- визначення нових дефініцій, зумовлених економічним розвитком сучасного суспільства;
- визначення науки, що вивчає економічні явища та процеси – економічної теорії, загальнонаукові та специфічні методи економічних досліджень;
- основні економічні цілі суспільства та рушійні сили суспільного розвитку, їх структуру, закономірності функціонування економічної системи, економічний зміст основних типів, видів і форм власності;
- особливості різних економічних форм суспільного виробництва, їх закони і категорії, роль грошей для забезпечення ефективного функціонування ринкових відносин;
- критерії функціонування ринку як форми організації суспільного господарства;
- закон попиту та пропозиції як головні закони реалізації механізму функціонування ринку;
- роль ресурсів виробництва для забезпечення ефективного функціонування ринкових відносин.

вміння:

- самостійно вивчати економічні процеси; систематизувати та вибудовувати логічні послідовні цілісні економічні знання;
- пояснити взаємозв'язок між економічними фактами, теорією і економічною політикою, аналізувати економічні явища та процеси, створювати прості економічні моделі, розпізнавати різні економічні школи і течії, використовувати отримані результати економічних досліджень на практиці;
- здійснити оцінку благ з позицій споживача, побудувати криву байдужості споживчих переваг та бюджетну лінію;
- обчислити кількість грошей, необхідних для обігу та розрахувати показники грошової маси;
- порівняти ефективність та соціально-економічні наслідки моделей ринку, що набули розвитку в різних країнах світу;
- розраховувати коефіцієнти еластичності попиту і пропозиції;
- передбачати наслідки впливу різнонаправлених факторів попиту і пропозиції на кінцеві зміни рівноважної ціни та рівноважної кількості товару;
- приймати обґрунтовані рішення щодо змін поведінки споживачів і виробників у випадку відхилень ринкових цін від рівноважних;
- визначити граничну цінність фактору виробництва, його граничний продукт, граничну доходність та граничні видатки фірми на ресурс.

компетентності:

- класифікувати та ранжувати економічні потреби суспільства;
- визначати ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва;
- виявляти характерні риси та функції ринку;
- враховувати економічні та соціальні наслідки монополізму в економіці;

- виявляти закономірності формування суб'єктів підприємницької діяльності в Україні;
- розрізняти механізми функціонування ресурсних ринків: праці, капіталу, землі, нерухомості;
- визначати види доходів та джерела їх формування;
- класифікувати типи підприємств, їх переваги та недоліки.

10. *Форми запровадження (аудиторне/ дистанційне навчання...):* аудиторне

11. *Зміст курсу:*

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Походження та еволюція економічної науки. Продуктивні сили і виробничі відносини. Трудові ресурси, засоби виробництва. Предмет економічної теорії, його тлумачення різними економічними школами. Розвиток економічної думки в світі та Україні. Методологія економічного дослідження. Загальнофілософські та специфічні методи. Індукція та дедукція. Рівні економічного дослідження. Структура економічної теорії. Функції економічного знання: теоретико-пізнавальна, практична, виховна, методологічна, прогностична. Позитивний і нормативний аспекти економічної теорії. Економічні закони та економічні категорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та господарська практика. Економічна політика та її цілі.

Тема 2. Економічна система суспільства.

Структура і зміст економічної системи. Продуктивні сили, соціальноекономічні та організаційно-економічні виробничі відносини, господарський механізм, як елементи та ознаки економічної системи. Типи економічних систем: традиційна (натуральна) економіка, чисто ринкова, командно-адміністративна, змішана, економіка перехідного періоду. Характеристики кожної з них. Оцінка ролі ринкової економіки. Аргументи „за” і „проти” ринкової системи. Власність. Власність і майно. Основи аналізу відносин власності. Власність як економічна категорія. Правовий аспект власності. Приватна власність як основа ринкової системи. Об'єкти та суб'єкти власності. Складові відносин власності. Форми власності в Україні. Еволюція відносин власності. Форми, методи і принципи роздержавлення та приватизації. Націоналізація. Рейдерство. Домінуючий об'єкт власності. Нові тенденції розвитку відносин власності. Основні економічні проблеми, що стоять перед суспільством: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти, чи спроможна економічна система до адаптації, чи спроможна економічна система до саморегулювання. Основні напрями формування ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки. Проблеми та особливості переходу економіки України до ринку. Шляхи формування ринкової економіки.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства.

Економічні потреби та економічні інтереси. Різні підходи до класифікації потреб. Закон зростання потреб. Мета і результати суспільного виробництва. Фактори виробництва. Економічні ресурси. Закон рідкості ресурсів. Взаємодія і розвиток факторів виробництва. Проблема „потреби-ресурси”. Повна зайнятість та повний обсяг виробництва. Проблема економічного вибору. Виробничі можливості. Крива виробничих можливостей. Сутність та складові суспільного виробництва. Виробництво як головний елемент відтворювального процесу. Відмінність між працею та виробництвом. Типи розширеного суспільного відтворення. Ефективність виробництва. Соціальна та економічна ефективність суспільного виробництва. Критерії та показники ефективності виробництва, шляхи її підвищення. Еволюція виробництва, натуральне і товарне виробництво. Причини та умови виникнення і розвитку товарного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Проблема „економічної людини”. Розвиток особистості людини – узагальнюючий критерій економічного розвитку.

Тема 4. Теорія товару і грошей.

Цілі та результати суспільного відтворення. Благо. Товар, його властивості: вартість, споживча вартість та корисність, мінова вартість. Теорія вартості: класичний, граничний та неокласичний підходи. Товарне виробництво в сучасних умовах. Вільні та господарські товари. Класифікація господарських товарів. Специфіка послуги як результату нематеріального виробництва. Сутність та походження грошей. Форми та функції грошей. Ліквідність. Еволюція функцій грошей. Грошовий оборот. Закон грошового обігу за тлумаченням К. Маркса та І. Фішера. Головний принцип організації грошового обігу. Сутність грошової системи. Системи металевого та паперового обігу. Закон Коперника-Грешема. Біметалізм та монометалізм. Структура грошової системи. Сутність та економічна роль кредиту. Принципи та етапи кредитування. Товарний і

грошовий кредит. Комерційний кредит, вексель. Класифікація видів кредиту за різними ознаками. Банк, його функції. Класифікація операцій банків. Банківська система України. Кредитна система. Центральний банк, банківський сектор, страховий сектор, спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні інститути. Іпотека. Інфляція. Відмінність інфляції від зростання цін на окремі групи товарів. Інфляція попиту та інфляція витрат. Відкрита та прихована інфляція. Види інфляції залежно від темпів зростання. Наслідки інфляції. Номінальний та реальний доходи. Крива Філіпса. Стагфляція.

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Сутність та функції ринку. Структура та інфраструктура ринку. Види ринків, характерні ознаки сучасного ринку. Попит, закон попиту, крива попиту. Нецінові фактори попиту. Індивідуальний та ринковий попит. Функція ціни при аналізі попиту. Зміна попиту та зміна обсягу попиту. Пропозиція, закон пропозиції, крива пропозиції. Нецінові фактори пропозиції. Індивідуальна та ринкова пропозиція. Функція ціни при аналізі пропозиції. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції. Ціна та собівартість. Види цін. Конкуренція, методи, форми та наслідки конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Моделі ціноутворення. Взаємодія пропозиції та попиту. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Хрест Альфреда Маршалла. Механізм ринкового саморегулювання. Зміни обсягів попиту і пропозиції, зміни попиту і пропозиції, їх графічний аналіз. Характеристика ринкових моделей. Правило максимізації прибутку. Чиста конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія та чиста монополія. Типи монополізації. Антимонопольна політика. Закон Шермана. Регульований ринок. Моделі антимонопольної політики та їх еволюція. Європейська та американська моделі антимонопольної політики.

Тема 6. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.

Економічний колообіг з урахуванням державного сектору та сектору „закордон”. Роль цих секторів у системі національного господарювання. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахування. Її відмінність від системи балансу народного господарства. Методологічні принципи побудови СНР. Основні макроекономічні показники: валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Принципи обліку ВВП. Складові розрахунку ВВП за доходами та за витратами. Чистий національний дохід (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Амортизація. Національний дохід. Особистий дохід. Дохід кінцевого користування. Валовий національний наявний дохід (ВННД). Роль цін в обчисленні ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Індекс цін: дефлятор та інфлятор ВВП. Споживчий кошик. ВВП та суспільний добробут. Якість продукції, вільний час населення, позаринкові операції, структура виробництва, тіньова економіка, забруднення навколишнього середовища та зміни чисельності населення країни як фактори, що не враховує ВВП. Чистий економічний добробут (NEW): роль, значення та методика обрахунку.

Тема 7. Монетарна політика.

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова пропозиція, грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші та його структура. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна. Центральний банк як суб'єкт монетарної політики. Механізм створення банками грошей. Політика „дорогих” і „дешевих” грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики в моделі IS-LM.

Тема 8. Циклічні коливання та економічне зростання.

Циклічний характер економічного розвитку. Економічний цикл, його стадії. Короткі та середні цикли, довгі хвилі в економіці. Явища, що супроводжують різні стадії економічного зростання. Циклічність, інфляція та безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська та неокласична теорії економічних циклів. Застосування моделей AD-AS та IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюндланда та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М.І. ТуганБарановського. Державне антициклічне регулювання. Економічне зростання: сутність та способи виміру. Екстенсивний та інтенсивний типи економічного зростання. Фактори, що гальмують економічне зростання. Економічний розвиток. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель зростання Р. Солоу. „Золоте” правило нагромадження капіталу

Тема 9. Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Категорії „корисність” та „споживча вартість” в економічній теорії. Сукупна та гранична

корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності: цифровий та графічний аналіз. Крива байдужості: сутність та значення. Карта кривих байдужості. Параметри та властивості кривих байдужості. Взаємозамінні, взаємодоповнюючі та нейтральні блага. Блага з від'ємною корисністю. Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Бюджетна лінія, її параметри. Зміст нахилу бюджетної лінії. Параметри зміни бюджетної лінії. Рівновага споживача: взаємодії кривих байдужості з бюджетним обмеженням. Вибір оптимального споживання (точки рівноваги споживача).

Тема 10. Теорія еластичності.

Еластичність для взаємопов'язаних показників. Цінова еластичність попиту. Формула коефіцієнта цінової еластичності попиту. Абсолютно еластичний та абсолютно нееластичний попит. Формула еластичності з урахуванням середньої точки. Застосування оцінки еластичності за показником загального виторгу. Чинники цінової еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом споживача. Еластичність пропозиції за ціною. Вплив часу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

Тема 11. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми.

Фірма та фактори виробництва. Мотивація економічної поведінки фірми. Економічні періоди функціонування фірми. Технологія в економічному розумінні: поєднання різних факторів виробництва. Миттєвий, коротко-, і довгостроковий періоди діяльності фірми. Виробнича функція. Фактори та підходи до побудови виробничої функції. Еволюція виробничої функції. Виробнича функція як база для розрахунку економічного зростання. Властивості виробничих функцій. Середній, сукупний та граничний продукт у короткостроковому періоді. Ізокванта, карта ізоквант. Закон спадної граничної продуктивності факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення факторів виробництва. Позитивний і негативний ефект масштабу виробництва.

12.Рекомендоване або обов'язкове вивчення й інші навчальні ресурси / засоби:

Рекомендована література

Базова

1. Аветісова А.О. Підприємства харчування в системі туризму: Моногр. / А.О.Аветісова, С.В.Сорока. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2008. - 165 с.
2. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Организация, управление, обслуживание: Учеб. пособие. - К.: ВИРА-Р, 2009. - 252 с.
3. Господарський кодекс України / Відомості Верховної ради України.-2003.-№ 18-22.-Ст. 144.
4. Герасименко В.Г. Основы туристического бизнеса: Учеб. пособие. - Одесса: Черноморье, 2007. - 160 с.
5. Горбылева З.М. Экономика туризма. Практикум: Учеб. пособие. -Мн.:БГЭУ,2010.-144с.
6. Громадське харчування і туристична індустрія у ринкових умовах: збірник наук. праць. - К.: Київськ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. - 239 с
7. Драчева Е.Л. Экономика и организация туризма. Международный туризм: Учеб. Пособие / Е.Л. Драчева, Ю.В. Забаев, Д.К.Исмаев; Под ред. И.А. Рябовой, Ю.В. Забаева. - М.: КНОРУС, 2005. - 576 с.
8. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
9. Здоров А.Б. Економіка туризму: Посібник. – М.: Фінанси і статистика, 2007. – 272 с.
10. Про оплату праці: Закон України від// Відомості Верховної Ради. -1995. -№3.- Ст. 121.
11. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від // Нові закони України. - К., 1997.
12. Про внесення змін до Закону України "Про туризм" Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1300-IV // Відомості Верховної Ради України. -2004. -№ 13.-С. 434-452.
13. Кузнецова Н.М. Основы экономики готельного та ресторанного господарства: Навч. посібник. - К., 2006. - 174 с.
14. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навч. посібник. - К.: Ніка-Центр, 2010. - 216 с
15. Лігоненко Л.О. Управління грошовими коштами торговельного підприємства: Навч. посібник / Л.О.Лігоненко, Г.В.Ковальчук. - К.: КДТЕУ, 2009.-156 с
16. Мальська М.П. Основы туристического бизнеса. - К.: ЦНЛ, 2008. -272 с.

Допоміжна

1. Гонтаржевська Л.І. Зовнішньоекономічна діяльність туристичних підприємств України. – К.:ФІС, 2006. – 231 с.
2. Забалдіна Ю.Б. Маркетинг туристичного підприємства. – К.: Наука, 2008. – 112 с.
3. Стан та перспективи розвитку туризму в Україні. Щорічна доповідь. – К.: РТР, 2009. – 186 с.
4. Котлер Ф. и др. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм. – М.: ФИК, 2004. – 256 с.
5. Арутюнян М.І. Розвиток ринку міжнародного туризму в Україні. – К.: Наука, 2000. – 232 с.
6. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма. Минск: НМК, 2006. – 389 с.
7. Мельниченко С.В. Менеджмент підприємства туристичної індустрії. – К.: Наука, 2007. – 342 с.
8. Скопень М.М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі. – К.: Наука, 2005. – 222 с.
9. Дурович А.П. Реклама в туризмі. – М.: 2009. - 123 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://tourlib.net/>
2. <http://www.tourism.gov.ua/ua/>
3. <http://www.tourism-carpathian.com.ua/>
4. <http://www.terraincognita.info/>
5. <http://sadyba.org.ua/>

13. Заплановані види навчальної діяльності та методи викладання:

лекції, семінарські заняття, консультування, робота в науково-дослідній групі, самостійна робота.

14. Форми та критерії оцінювання:

Поточний контроль та оцінювання виконання завдань на семінарських заняттях, оцінювання контрольних модульних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань. Підсумковий контроль, залік у V семестрі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS. Критерії оцінювання.

Рівень	Характеристика відповідей студента	
	на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
Низький	Студент не усвідомлює змісту питання, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна відсутність умінь міркувати.	Обсяг висвітлених питань менше 50%. У студента відсутня уява, необхідна для висвітлення питань.
Задовільний	Відповіді на питання носять фрагментарний характер, відтворення знань здійснюється на рівні запам'ятовування. Студент поверхово володіє умінь міркувати.	Обсяг висвітлених питань у межах 50-70%. Студент погано володіє засобами відтворення властивостей предметів, явищ, процесів.
Достатній	У відповідях на питання допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Студент демонструє розуміння навчального матеріалу і прагне логічно розмірковувати при відповіді.	Обсяг правильно висвітлених питань більше 75%. Відповідь містить окремі неточності і незначні помилки.
Високий	Студент дає повну і розгорнуту відповідь на питання. Його відповідь характеризується логічністю і	Обсяг правильно висвітлених питань дорівнює 100%. Кожне висвітлене питання супро-

	послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	воджується ґрунтовним поясненням.
--	---	-----------------------------------

Сума балів за навчальну діяльність	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	високий: відмінно	зараховано
80-89	B	достатній: добре	
70-79	C	низький: задовільно	
65-69	D		
60-64	E		
35-39	FX	незадовільний (з можливістю повторного складання)	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільний (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Мова викладання: українська